

Numărul 30. Oradea-mare 27 iulie (9 aug.) 1903. Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2 de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. —

I

Știri despre Withimir.

Pe la mijlocul secolului al treilea, strălucitul imperiū roman părea a se sbuciumă în agonia morții apropiete.

Unul după altul, popoarele barbare, cari încungirau acest vast imperiū, estins aproape peste toată lumea cunoscută atunci, începură a se imbulzi cu temeritate încrețută spre granițele lui întărite cu castre.

Din ost, de la gurile Dunării, până în nord-vest la Rin, sunetul de arme nici pe o zi nu se curmă, și moartea crudă se scaldă în riuri de sânge.

Spaīma și groaza generală se înălțară la culme; provinciile se răsfrătiră una după alta; puterea imperiului: legiunile, în loc să se arunce cu simț comun pe barbari, se grupău în giurul unor favoriți, pe cari îi proclamău de împărați.

Gallia se resvrătise, denegând ascultarea împăratului Gallienus și alipindu-se morțiș de o femeie cutezătoare cu numele Victorina, pe care legionarii o stimaū ca pe „mama armatei”. În orient o altă femeie cu inimă de bărbat, Zenobia, amenință întregimea imperiului, care înar-

mată ca bărbații și cu coif în cap, se puse în fruntea armatei sale care o adoră, și, în butul Romanilor, supuse stăpânirii sale neatârnoare toate țările dintre Eufrat și Marea mediterană.

La Dunărea din jos, Goții reportaū învingere după învingere.

Nici Dunărea nu mai putea servi ca obstacol în calea acestor crunți barbari.

De devăstările lor seltice, Moesia și Thracia erau prefăcute în ruini tăciunite; deprădările erau evenimente de toate zilele; isvorul de sânge omenesc nu secă de loc; focul mistuitor de orașe și sate nu se stingea cu săptămânile.

Între atari împregiurări turburate își puse mâna pe sceptrul împăresc energicul Aurelian. La aceasta șcire imbucurătoare, provinciile espuse devăstărilor barbare, respirară mai ușorate, și în inimile desperate ale locuitorilor speranța într'un viitor mai liniștit prinse rădăcini noue.

Castrele menite de a apără regiunile Dunării de jos, fure indeseuite de ostași legiunilor, cari, în timpuri mai liniștite apărău

Dacia Traiană. Se părea că imperiul oboșit de atâtea lupte, își restrinse hotarele, ca reculegându-și puterile să poată respinge pe barbari.

Dacă soartea vitreagă atât de greu a cercat provinciile din dreapta Dunării, cari, fiind mai aproape

Prințul George moștenitorul Serbiei.

de centrul imperiului, puteau fi apărute mai ușor, cu atât mai ușor că și Dunărea servia drept obstacol natural în calea barbarilor — cucerirea cea mai nouă, mărgăritarul imperiului, Dacia Traiană, a trebuit să deserte până 'n fund amarul pocal, ce îl întinse destulul fatal.

Ca cea mai espusă parte a imperiului, Dacia Traiană a fost copleșită de mulțimea oardelor barbare ale Goților, Sarmaților și Alanilor, cari îi puhoiră din toate părțile câmpiile cultivate, nimicind ca un nor de locuste tot ce aflaseră în calea lor.

Coloniștii aduși aici din tot imperiul au lucrat din generație în generație timp de un secol și mai bine de jumătate, până ce au făcut aceasta țară deamnă de numirea „Dacia felix“, care i-o dădură scriitorii contimpurani.

Acum înse, ținuturile din nord și ost ale Daciei, mănoasele văi ale Someșului, Mureșului și Olutului, gemeau sub apăsarea greului jug al Goților. Locuitorii desperați, în zilele grelei nepăstuirii, luau cu sine ce putură și ce avură mai prețios și-și căutară scăpare în codrii sălbaticii și în munți, mângându-și una după alta zilele traului neliniștit, mângăieți de speranța, că va sosi peste puțin ziua mult dorită, când glasul trimbițelor și tobelor romane va străbate la ei vestindu-le scăpare; vor vedea falfăind imaginele și stindardele legiunilor răsbunătoare. Atunci va fi ziua de răfuială, când barbarii vor trebui să plătească scump viețile stinse de armele lor!

Durere înse, împăratul Aurelian era mult mai ocupat, avea de a apăra interese mult mai importante pentru siguranța vastului său imperiu, decât să-și fi putut stămpăra dorul sufletului răboinic de a mai da încă odată Goților o lovitură grozavă, ca cu câțiva ani mai înainte la Nissa.

În colțul sud-vestic al Daciei mai vegeta încă puțină viață romană; garnisoanele postate în Sarmiseghetusa și alte orașe întărite din apropierea ei mai susțineau încă prin eforturi supraomenești vada imperiului, sperând a căpăta ajutor grabnic de la Aurelian. Pe murii castrelor din Apulum,¹ Brucla,² Potaisa,³ Napoca,⁴ Porolissum,⁵ înse falfăiau deja de mult steagurile Goților învingători.

Ca și când o mare imensă și-ar fi părăsit albia și s'ar fi vărsat cu toată furia sa în Dacia, Goții ocupară toate ținuturile mai aședate, alungând ca un potop distrugător pe locuitorii baștinași în munți.

Apulum, centrul militar de odinioară al Daciei, era acum de deseversire în mâinile Goților. Forul său splendid era încărcat de ruine, edificiile publice: templul strălucit al lui Jupiter Conservator, al lui Aesculapius și Hygia, curia măreață, se înaltau trist spre cer cu zidurile lor innegrite de fum și crepate de căldura focului ce le mistuise. Pe ulițele sale, în loc de Romani, se preumblau acum Goți de statură uriașă, cu bărbi stufoase, bălae, cu priviri crunte în ochii lor vineți, cu plete lungi până pe umeri. În loc de sunetul dulce al limbei latine, ulițele-i gemeau de murmurul compus din cuvinte lărmuitoare, pronunciate într-o idiomă dură; nu se mai vedea nicăiri vestimentul serbătoresc al civilor romani: toga impunătoare, ci pretotindinea numai blane de animale, aruncate cu negligență barbară peste umerii goi de atleți.

¹ Alba-Iulia. ² Aiud. ³ Turda. ⁴ Cluj. ⁵ Moigrad.

Castrul de pe colina apropiată, unde staționase atâția ani de zile Legiunea XIII Gemina, mai stătea încă; soarele se reflecta și acum vesel de pe copeșițele de aramă ale turnulețelor, și în vârful pretoriului falfăia și acum un steag roșu, de o mărime colosală. Numai cât acest semn al biruinței era al Goților, și nu al Romanilor.

Mai stătea încă și tribunalul înaintea pretoriului ca și în vremea fericirii trecute, pe care acum se urcă un bărbat robust și, scoțându-și cu o smincitura brutală sabia din teacă, o învârti sălbatic de vre-o câteva ori de asupra capului său.

Ca țircum, după licărirea fulgerului, resună peste câteva clipe tunetul bubuitoare, acest semn al bărbatului de pe tribunal fu succedat de un strigăt chiuitor care făcu să tremure murii castrului, și apoi repetat înmulțit de ecoul părului a fi fost produs de o cireadă de fiare.

Imediat după aceasta începură a se grămădi din toate părțile bărbați în giurul tribunalului.

Bărbatul de pe tribunal începă apoi a grăi în versul său profund către ostași.

De aici, de pe tribunal, dădea și nobilul legat poruncile de zi ofițirilor săi subalterni; și atunci întimpinau ostașii pe șeful lor cu strigăte de salutare, dar spectacolul, produs de legionarii grupați în giurul legatului lor era plin de demnitate impunătoare, nu ca acesta groaznic și înfiorător.

Căci bărbatul de pe tribunal nu era îmbrăcat ca legatul legiunii cu coif de argint, cu mantauă de purpură, ci o blană de urs împreună cu cătaramă de asupra peptului său puros îi acoperia numai în mod neperfect umerii, lăsând liber brațele sale uriașe. Și în loc de bețul de fildeș, împodobit cu un vultur la un capăt, cu care se prezenta în asemenea casuri legatul legiunii XIII Gemine, acest barbar crunt gesticula cu dreapta-i înarmată de o sabie lată ca un paloș, care-și perdă lucirea de petele de sânge uscate pe ea.

Asemenea șefului lor era și ținuta ostașilor ce-l ascultau.

— Ostașilor! Goților! — răcni barbarul de pe tribunal cu pathos sălbatic. — Trebuie să știți, că prezența noastră în această țară încă nu e asigurată pe deplin. Locuitorii orașelor și satelor ocupate de viteazul nostru popor așteaptă ajutor de la împăratul nostru. Vie acest ajutor, noi îl așteptăm cu armele ascuțite! Goții nu se mai tem de Romani!

Un murmur de aprobare opri câteva momente pe vorbitor.

— Repetez, că Goții nu mai poartă frică de Romani, — continuă apoi iară cu fală încredută. — Iată, chiar astăzi a sosit curier de la strălucitul nostru rege Thuismund — ale cărui arme să nu se usce nici odată de sângele inamicului — cu vestea îmbucurătoare, că a bătut grozav la Dunăre pe Romani, și trupele sale învingătoare au trecut în Moesia și Thracia. Poporul Goților strivește cu piciorul său biruitor pe toți, cari nu voesc a se supune lui necondiționat!

Zicând acestea, bătă cu piciorul puternic în pământ, ca și când ar voi să dea cuvintelor sale putere mai mare și numai după aceea continuă:

— Nimbul împăraților romani a perit deja; acum ei cerșesc pace de la regele nostru neînvinș, promițându-i tribut anual să lase în pace provinciile

de peste Ister¹. Dar regele nostru nu se mai îndestulește acum cu aurul Romanilor, ci voește a fi domn peste pământul cucerit cu armele eroilor sei. Poporul Goților, după ce ș-a înfipt odată piciorul în Dacia, nu e aplicat mai mult a părăsi aceasta țară!

Vorbitorul exprimă fidel simțimentele tuturor ascultătorilor sei, aceasta se putea ceti din mulțumirea ce se oglindă pe fețele lor bărboase în urma cuvintelor sale. Totuș, oratorul barbar, ca și când n'ar fi fost deplin convins despre aceasta, după ce-ș purtă de vre-o câteva ori privirea întrebătoare peste capetele ostașilor, strigă cu vers înălțat:

— Goților! place-ve voue traful în aceasta țară?

Un murmur clocotitor de glasuri profunde i respunse:

— Da, ne place.

— Voiți să aveți vatră în aceasta țară, sau nu v'ați săturat încă de pribegiri?

— Sântem sături până peste cap... Remânem aici!

— Dacă voiți a remânea statornic în orașele și satele cucerite, fiți viteji, căci Wustaor numai pe eroi îi ajută și iubește. Eū, principele și capul vostru, nobilul Athaulf, ve zic voue, că Goții dacă vor păstră cu sfințenie virtuțile strămoșești, vor ajunge zile mai fericite decât sub Kniva cel favorit de zei! Ca vulturii vom sbură după pradă din cuiburile dealurilor noastre și vom grămădi la olaltă toate avuțiile Moesiei, Thraciei și Pannoniei!

Punerea în prospect a deprădărilor, stérni între ostași o vioicune agitată, o febră fără țintă, care opri pe Athaulf în vorbire.

Acesta stătă câțva timp, așteptând ca toful ce creștea din minut în minut, să se curme. Când vedū inșe, că așteptarea sa va dură încă mult, căci unii dintre ostași începură a se certă, vinele tēmpelor sale se umflară de mânia, își invērti de vre-o câteva ori sabia peste cap, răcnind cumplit:

— Tăceți!... Liniște!

În urma acestei erumperi de mânia, toful amuți ca tălat prin farmec.

Principele barbar își trase blana, care-i alunecase, pe umeri.

— Cel ce se aprinde la auđul pradă — trebuie să se supună orbește poruncilor mai marilor sei!... Friharza!... Unde ești Friharza?!

Un bărbat înarmat păși înaintea lui Athaulf. Se vedea de pe esteriorul seū, că acest Friharza ocupă o poziție mai înaltă între conaționali sei, căci pe lângă armele lui mai splendide și împistrite cu ținte de aur, din grumaz îi atērnă pe pept un lanț gros de aur, și brațele sale musculoase erau cuprinse de asupra coatelor cu doue cercuri late de aur.

— Astăzi vei ocupă tu locul meū — se adresă Athaulf cătră Friharza. — O parte a ostașilor să nu părăsească nici un moment castrul, ci să stea înarmați, gata pentru toată eventualitatea.

Făcū apoi semn, că pentru ziua de astăzi și-a sfērșit poruncile, și ostașii începură a se im-prășciă.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

¹ Dunăre.

L u n e i.

*Ce-mi mai faci cu ochiul lună
Și me chemi să vii sub tei?
Par' că azi mai am ce-ți spune?
Uite drept în ochii mei...*

*Dragostea cea nesfērșită...
S'a sfērșit de tot! de tot!
Și să 'ncep d'acum o alta,
Dragă lună, nu mai pot!*

*S'a sfērșit pân' și credința
Ce-ți juram în fața ta,
Și 'ntr'atāt s'a dus din suflet
Cum n'ar crede cineva!*

*Nieț să plâng, nu mai pot astăzi,
Să-mi fac chinul mai ușor;
Am vērșat atâtea lacrimi,
Că s'a seurs isvorul lor!*

*Acum!... n'am nici rost pe lume,
Dacă steaua mi-a apus!
Haț mai bine 'ntinde-mi mânia
Să me urc la tine sus!*

5 iulie, 1902.

Cornelia din Moldova.

Români din Șiria.

Din viața Românilor macedonenii.

M a m a - S i a.

Mama-Sia ședea pe pragul de poartă. Se înserase deja și nu se îndură să se lase de lucru. Cu ochelarii pe nas, încă ținea furca în brâu și fusul se tot învârtia mereu în mâinile sale. Alături de ea o strachină cu apă, în care pusese să se înmoale un codru de pâne uscată: eră cina ei. Îar în poale se tolănia un cotoi cu părul negru și lucitor.

La față eră sbârcită Mama-Sia și fruntea îi eră brăzdată de adânci sbârcituri. Dar acestea nu dovedeau atâta o vârstă înaintată — căci nu eră tocmai așa bătrână Mama-Sia — cât erau urmele unei vieți sbuciumate, plină de necasuri și amărăciuni, căci mult, prea mult suferise dânsa în viață.

— Bună seara, Mamă-Sie.

— *Să-mi bănedzi, hiltu* (să-mi trăești, fiule.)

— Mai lasă și tu treaba, nu te munci atâta, odihnește-te acuma, căci o să se supere, când o află Costică.

La acest nume Mama-Sia tresări. Fusul îi cădu din mână, fața îi căpeta o altă expresie, ochii i se luminau de o lumină vie și două lacrimi se vedură în el.

— Of! Costică, sufletelul mamei, o să te mai ved eu oare înainte de a închide ochii și de a intra în mormânt?

Și cu mâneca cămeșii își ștergea lacrimile, cari o podidiseră.

Costica eră unicul ei fiu. Aproape de aceeași vârstă, crescuse și copilărise împreună. Eram nedespărțiți. Câte odată venia el acasă la noi să doarmă, dar mai des me duceam eu, pentru că nu ne înduram să o lăsăm singură pe Mama-Sia și pentru că ea și pe unul și pe altul ne iubiă mult, foarte mult. Apoi, unde mai puț că în tot satul nu eră alta să povestească așa de frumos ca Mama-Sia.

Ce puternică impresie lăsă în închipuirea noastră de copii basmele ei cu balaurii, cari mâncau în toate zilele câte o fată din sat, cu monștri, cari vârsa foc din gură, cu *Mușate-a-locului* (Frumoasele pământului, Ilene Cosinzene), răpite de Feți-Frumoși! Mai mare drag să le ascuți.

Dar acum Costică al ei eră dus departe. Se împlinise patru ani de când el își părăsise casa, lăsase în jale și durere pe Mama-Sia și luase drumul străinătății.

Eră ziua în care plecase Costică, o zi neagră și posomorită ca inima mamei-Sia. O zi de toamnă, rece, cădea o ploaie măruntă și ceață deasă, de nu se vedea la doi pași.

În ajun Mama-Sia nu închisese ochii toată noaptea. Plângea și oftă într'una.

Luptase ea mult, se rugase mult, ca să-l hotărească pe Costică să nu plece, să nu o părăsească la bătrânețe, când moartea îi bătea la ușe.

— Numai pe tine te am și tu, lumina ochilor mei, să me lași! —

Și avea o presimțire tristă mama-Sia: că ea va muri înainte de a se întoarce el, că nu-l va mai vedea.

Xeanele (străinătatea) față albă, zice o vorbă de la noi, dar inima ei eră neagră și amărită. Îi otrăvise viața pustia de strănătate.

— Tu nu știi, fătul meu, ce viață am avut eu

și cât am suferit eu de pe urma străinătății. Dureri peste dureri, nenorociri peste nenorociri. Așa, știu minte, e mult de atunci, eu eram încă o copilă, când fratele meu mai mare, plecat de 6 ani, pe când îl așteptam zi cu zi să vie să se căsătorească și să însenineze bătrânețele părinților, iată-l într'o seară întorcându-se bolnav, slab, de te mirai cum mai stă viața în el. Multe nopți a veghlat mama la căpăteliul lui, dar nu mai eră nici o nădejde de scăpare. A murit, după ce a zăcut o lună.

„Îl uitasem, me făcusem mare, părinții me logodiseră, când altă nenorocire întunecă trista mea viață. Cu două luni înainte de măritis, tata e omorât în drum, pe când se ducea la oraș.

„Îar peste un an al doilea și ultimul meu frate moare de mare.

„Dar viața cu bărbatul meu! Numai 5 ani am trăit cu el și ce fel! În total 6 luni a stat acasă și restul tot în țeri străine, de unde nu s'a mai întors.

„Și acum! ce mi-a mai rămas pe acest pământ?

— Ian lasă lucrurile astea triste, mamă Sie, uită tot ce a fost și fi veselă, căci multe bucurii te așteaptă. Va veni Costică al tei și se va însură. Și ce mândră vei merge tu pe drum cu nora! Și cum se vor uita la tine toate vecinele cu jind! Și apoi nepoței, căci, de, tu ai mulți ani încă de trăit și vei legăna destui nepoței până să pleci din lumea aceasta. Zilele bune de aci încolo sânt pentru tine, mamă-Sie.

— Apoi speranța aceasta me mai ține pe pământ. Decât, zise ea, clatinând dip cap, nu cred să apuc așa vreme. Me sperii, gândindu-me, că poate să vie atâta noroc pe capul meu.

Și speră mama-Sia în realizarea acestui vis și se pregătia pentru ziua acea. Ea nu eră femeie cu dare de mână, decât băiatul ei Costică de acolo din străinătate îi trimitea destui bani. Înse mama-Sia nu cheltuia decât puțin din ei pentru trebuințele sale.

— Mie nu-mi trebuie multe lucruri, veți că pot trăi numai cu pâne și cu apă și apoi tot mai câștig eu ceva cu lucrul mânilor mele.

De aceea, cu ce-i trimitea băiatul, ea îi pregătia viitoarea lui căsnicie.

Astăzi cumpără o mobilă, mâne luă lână și făcea velințe, cum numai dânsa șiea să facă. Mai târziu țesea pânză...

Și zicea: nu vrea ca noră-mea să-mi găsească casa goală când o veni și nu vrea ca din primele zile să-i apese greu căsnicia lui Costică. Casa are multe nevoi și nu se umple toate dintr'odată.

Și fanatisată de ideea viitoarei fericiri, pe care trebuia să i-o procure căsătoria lui Costică, mama-Sia își uitase bătrânețele, muncia ziua și noaptea, își impunea de bună-voie cele mai mari privațiuni, perduse par' că nevoia de odihnă.

*

Se inoptase deja și me pregătam să plec. De afară înse, se aude un tropot de cai, se deschide poarta și de pe cal descăleacă sprinten un tinăr înalt, spătos, bine legat.

— Bună seara, mamă!

Eră Costică.

Biata mama-Sia incremenise. Nu putea scoate o vorbă, nu plângea, nu făcea nici o mișcare. Atâtă bucurie neașteptată o țintise locului.

Îar Costică vesel, prietenos, o sărută pe mâni, o sărută pe frunte, îi făcea o sumă de întrebări.

A trebuit să treacă mult, până când mama-Sia să se desmeticească. Și primele ei cuvinte au fost șiroaiele de lacrimi, lacrimi binefăcătoare, lacrimi de bucurie.

— Costică al meu, dragul mamei, ce frumos și ce voinic te-ai făcut!

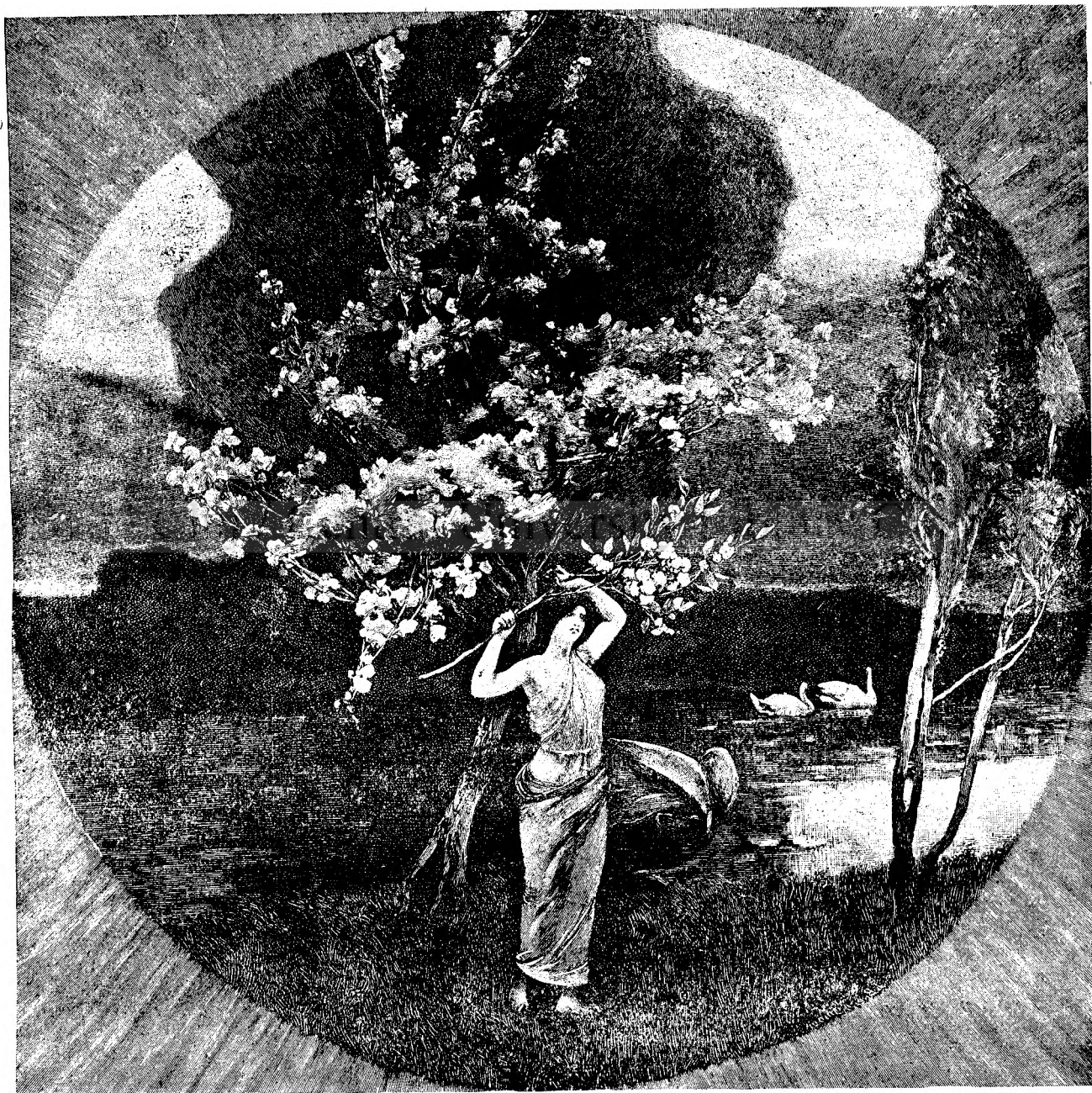
*

dreaptă și mai sveltă, picioarele nu-i mai tremurau, era senină la față și par' că îi dispăruseră și sbâr-citurile.

Întinerise cu două-zeci de ani și mai bine. Iar acea, care o reintinerise, care îi redase forțele perdute, care o făcuse să uite tot trecutul ei viforos, era ființa, ce mergea alături de ea, era frumoasa sa noră Elena.

Salonic.

N. Bațaria

V a r a.

După două săptămâni în sat s'a făcut o nuntă mare, cum nu s'a mai pomenit la noi. Era nunta lui Costică cu Elena, o fată, pe care în gândul ei de mult mama Sia o destinase lui Costică.

Se schimbase acum mult mama-Sia. Nu mai era bătrâna tristă și tăcută, nu mai era femeia gata să cadă sub povara nevoilor și necasurilor.

O vedeai pe drum, ducându-se la biserică, mai

Cugetări.

Acela care-și păstrează gura, își păstrează sufletul; dar acela care își deschide buzele la orice ce ni-mica, va cădea în ruină.

*

Durerile mari nu sunt cu lacrimi. Când ești zdrobit, nu plângi, sângerezi.

De la „Păduri“.

— Comitatul Hunedoara. —

2. În sat.

Dimineata de duminică pe când „crai-noul“ se ivia măestos de după dealuri, eram în picioare. În lumina zilei Runcul-mic imi părea un cuib de ființe curioase aruncate de soarte în vârful unui deal. Impresie stranie te stăpânește găsindu-te oaspele unui catun alcătuit din șuri coperite cu pae. Și te miri cum de nu te pricep „Pădurenii“ când îi întrebă că unde sînt casele lor.

— Ei, dșorilor, pe la noi nu iese (sînt) rîndu-eli ca pe la țară! Simțesc și ei nevoia unor locuințe mai cinstite, dar n'au încetrău.

Omenoși de la fire, ei te poftesc în casă. Găzdoarele că cătrînta îți șterg colbul de pe lavițe, să poți șede mai bine și dacă întîia ta vorbă i-a mulțămît, apoi ține-te să le respunzi la tot ce ei te 'ntrebă! Tot nimicul pe ei îi interesează. Atîta nai-vitate e în felul lor de a gîndi și sete rară de-a șei vre-o noutate. Și cînd vorbele tale le-a stors admirația, cu compătımire îi vezi dînd din cap și of-tînd:

— Ehe!, dragi dșorilor! noi n'avem nici dascăl nici popă, care să ne învețe. Că dascălul nu e mult mai priceput ca noi și vine de la țară numai cînd i trebuie caș și brînză, iar copilașii noștri nu șeiu nici tatăl nostru. Părintele încă de abia la a cincîa duminică își arată fața.

Soarele abia lunecă de-o șchioapă peste hotarul culmii sale, cînd vestea că doi domnișori au să petreacă în sat mai multă vreme, se lățise deabinele.

Ne soriam în curte stînd duși pe gînduri. Un pădurean, cinstit la formă și mișcări, dă binețe și ne pune în mîna un teanc de hîrtii, dintre cari ne roagă respectuos să-i alegem „pe cea cu legile cîtă-niei“, că în sat nime nu șeie carte. Că dsa e birul și că o audă șeie Dzeu pe unde că azi mîne va fi bătăe în țară. Bagseamă de aceea i-a poruncit dl notareș să meargă la Peștiș pe cealaltă s_eptemănă... Peste un minut vine vecinul din dreapta, care te-a v_eđut de peste gard că tîlcueșei cărțile birului. Te salută cu reverință și ascultă cu gura căscată la ceea ce le spu din carte și cînd ai gătut, il audă resuflînd par' că mai ușurat:

— O Maică sfîntă! adecă așă stă treaba... și ișcă tot n'o fi r_ăsmiriță? Bine că le-o dat Dzeu gînd bun să se 'mpace să nu mai fie ce-o fost odată, cînd sînge nevinovat curgea pe drum p_eriu. Țin bine mînte din 48, eram pe atunci b_ăețandru...

Acuș vine vecinul din stînga cu alți doi vecini să ne țină de vorbă și după ei intră altu și altu așă, că pe cînd umbra se culcă din gros spre resărit, pe pajîștea verde de sub pruni, ne găsiam aproape satul întreg trîntit pe jos. B_etrăni, babe, flăcăi și fete mari ne întreceam în povestiri, p_ână ce și copii nevr_ăstniciei zoriau moțîind vre-un miț cu am_ăndoue m_ănil.

Și vremea trecea pe neobservate, căci povestirile erau m_ăndre, oamenii prietinoși și fetele mari șagalnice...

Cînd eră vremea de muls oile și porniam cu ceșcele la stîna, c_ăte doi trei ortaci grăbiau să ne petreacă pe drumul m_ăndru de la poalele p_ădurii. La stîna ciobanii se întreceau intru a ne așterne pe

jos șubele lor albe ca să ședem mai cu tigneală și ne porniam de nou la povestii...

C_ănd ne mai opriam din povestite, Ion p_ăcurarul își suciă odată mustața și apucă cimpoiul și ne tr_ăgea una de dor și una de jale, de ț_i se rupea inima. Și cu el în ortăcie și p_ădurile gl_ăsuțau, iar b_etrăni c_ăni de turme t_ăvăliți și ei mai la o parte pare că au priceput c_ăntecul lui Ion flăcăul, c_ă din c_ănd în c_ănd îngănau melodia prin c_ăte-un h_ăulit așă de prelungit...

— Acum pe a Liniu Ioane! Să audă dșorii pe a Liniu! — Așă! E îndrăgostit ficiorul... să audim dar pe a Liniu...

Flăcăul se aprinde puțin în față. La început mai sficioș, apoi tot mai tare își v_ersă focul inimii doinind:

Pe ulița m_ăndrii 'n sus
C_ăntă cucu mai respuns,
N'am cale și tot m'am dus.
Pe ulița m_ăndrii mele
C_ăntă cucu mai cu jale,
N'am cale și tot aș merge.
Pe ulița m_ăndrii 'n jos
C_ăntă cucu mai frumos,
N'am cale și tot am fost.

— Ai vai!... de-mi ajută Dzeu să scap și la toamnă de sub „m_ăsură“ atunci n'oiu mai fi singur ca cucu... Linuța va fi a mea.

Și... cucule cu gura ta
Spune la m_ăndruța mea,
Să nu se poarte-așă bine,
Că mor singur p_ăna m_ăne,
Să se poarte-un pic mai reu,
Doară mai tr_ăese și eu...

Și ne-a fost un c_ăntec și o poveste, vremea petrecuț la „Păduri“. Zi de zi P_ădurenii p_ărea mai prietinoși și tot mai mult îi îndrăgiam. Firea lor nemeșugită ne făcea at_ă de bine. Și cu c_ăt mai mult îi aprofundam studiindu-i, cu at_ă ieșiau mai bine la suprafața comorile bune de exploatat pentru literatura noastră poporană. M'am hotărît să culeg tot ce voi află interesant într'un cerc restrîns de P_ădreni și din toate florile culese am compus un buchet pe care îl imprim în cele ce urmează drept suvenir de la „Păduri“.

Emil V. Degan.

F o a m e a.

Și c_ăt de obișnuită ni s'ar p_ărea, foamea este o necesitate foarte greu de explicat. Mai înt_ăiu trebuie de observat nesiguranța cu care se localizează. Unde ne e foame? Unii spun că în găt, alții că la stomac. De cele mai multe ori foamea se anunță printr'o vagă, nedeslușită senzațiune la nivelul stomacului, senzație ce dispăre îndată ce s'a dat vre-un aliment acastui organ; această senzațiune poate să degenereze în sucituri, crampe, în adev_erate dureri în partea de sus a trunchiului.

Un alt fenomen curios este caracterul periodic al foamei. Ori cine a putut constată că, îndată ce soseșce ora mesei, îi e foame. Împregiurările inșe il împiedică să m_ănănce: masa e înt_ărziată cu o oră

saŭ doue. Foamea dispore. Cu toate cã erã foarte pronunțatã la ora obiainuitã a mesei, acum a dispãrut aproape cu deseversire. Se pare cã aceasta este absurd, cãci dacã foamea este o necesitate a organismului, aceastã necesitate trebuie sã se manifesteze cu atãt mai imperios cu cãt se intãrzie satisfacerea ei.

Observațiunile științifice pentru demonstrarea acestei particularități sânt numeroase, și au dovedit cã nu existã nici o proporție între intensitatea foamei și necesitatea de alimente a organismului. Este învederat faptul cã în cursul inaniției senzațiunea de foame se atenuiazã. Aceasta reese în mod clar din auto-observațiunile cari le-a fãcut asupra lui ẽnsuș Antonio Viterbi, avocat saŭ magistrat, sub prima republicã din Franța, care, compromis într'o afacere, a fost condamnat la moarte în 1821. Pentru a scãpã de eșafod, Viterbi s'a lãsat sã moarã de foame și în cursul lentei sale agonii, a luat asupra stãrei și senzațiilor sale, niște foarte interesante note, cari s'au pãstrat. Dupã un prim post care a ținut șase zile, Viterbi a început la 3 decembrie 1821 un al doilea post pe care l-a ținut pãnã la sfãrșit. Pãnã la 11 decembrie, chinurile foamei il fãceau sã suferã la intervale. De la 11 pãnã la 18 il torturã o sete arđetoare. Iatã ce scrie condamnatul în aceastã din urmã zi: „La 11 ore ajung la termenul existenței mele, cu seninãtatea nevinovatului. Foamea nu me mai supãrã, setea a încetat cu totul... Puținele clipe ce mi-au mai rãmas de trãit se scurg încet, ca apa unui riulet, printr'o frumoasã câmpie“.

Doue zile mai târziu, la 20 decembrie, Viterbi moare: trãise 17 zile fãrã sã mânãnce și fãrã sã bea.

Foamea poate sã ucidã un om și într'un timp mult mai lung: 20, 30 și chiar 60 de zile.

În general, moartea este mult mai lentã la cel ce posteșce voluntar, decãt la cei cari sânt siliți sã nu mânãnce, ca naufragiații, minerii dintr'o minã prãbușitã, etc. Afarã de asta, cei dintâi nu suferã de foame, pe cãnd ceilalți suferã îngrozitor.

De unde aceastã deosebire?

S'a cãutat sã se explice aceasta în chipul urmãtor: sânt doue feluri de a murì de foame. Pe de o parte postitorii voluntari-nebunii, istericii și o mulțime de alți bolnavi — cari resistã foarte mult timp la lipsa de alimente și cari nu simt foame. Aceștia dovedesc cã lipsa de alimente nu produce moartea decãt într'un timp foarte lung, cã inaniția nu omoarã decãt foarte târziu.

Pe de altã parte, avem ființele normale cari, împiedicate de a se nutri, și suferind de foame, mor repede. Ori, necesitățile organice ale unora și ale celorlalți, fiind identice cei pin urmã sânt uciși de o causã ce nu se presintã la cei dintâi: foamea. Bolnavul și cel ce se lasã cu voințã sã moarã de foame nu suferã chinurile ei: mor de inaniție. Cei-lalți suferã torturile foamei și mor propriu zis de foame. Foamea omoarã înainte de inaniție.

De aci se poate deduce cã foamea nu e inaniție, nu este expresiunea esactã, constantã, sigurã, a inaniției.

Caracterul nervos al foamei este lucru sigur; foamea e susceptibilã de a fi fãcutã mai intensã, saŭ, dimpotrivã, mai atenuatã, ca și alte senzațiuni nervoase, prin diferite condițiuni mentale.

Nesatisfacerea foamei e întovãrășitã de fenomene nervoase. Delirul famelic al naufragiaților de pe Bourgoigne, Medusa, Ville-de-Saint-Nazaire, etc.,

sânt exemple bine cunoscute. Aceste fenomene nervoase se presintã cu mult înainte ca organismul sã fie într'adevãr în inaniție, și la postitorii voluntari lipsesc cu totul.

Apoi, foamea poate sã devie o nevrosã perfect caracterizatã. Sânt iluziuni de foame; existã o foame excesivã la care e cu neputințã sã rãspundã o necesitate realã a organismului; apoi sânt atenuãri de foame cu adevãrat patologice. Prima stare patologicã este cunoscutã sub numele de bulimie. Cea de a doua, caracteristicã la mulți nebuni și istericii, se numeșce anorexie.

Afarã de aceste doue stãri bine definite, sânt o mulțime de paradoxuri, ca sã zicem așã, ale foamei, îndestul de surprãdetoare pentru ca fiziologii să aibã o oare-care dificultate de a defini esact aceastã senzațiune, de a o despãrți de necesitatea realã de alimentațiune, și a-i arãtã cauzele, origina și cãile de transmisiune.

Poesii populare.

De la Buceardea grãnoasã.

Nu te uitã bade dragã,
Nu te uitã cã-s sãracã,
Nu-i de gazdã sã me 'ntreacã,
Nici cu furca, nici cu acu,
Nici badea cu hemeșeagu!

Eũ te vãd bãditã bine,
Cã zeũ ție ție rușine
A-ți prinde vorbã cu mine.
— Da 'ndrãneșce de grãeșce,
Cã inima mea voeșce!

Eũ cu badea ris imi fac,
El gãndeșce cã mi-e drag;
Eũ cu badea rid, glumesc,
El gãndeșce cã-l iubesc!
Și nu gãndi reũ bãditã,
Cã-mi ești drag din inimuțã!

— Badio dragã, dor ție-a fi,
N'am pe cine-ți porunci,
Fãr pe lunã, voe bunã
Și pe stele, dor și jele!

Badio, neamurile tale,
Fricã li-i cã tu mi-i cere;
Da fricã sã nu le fie,
Cã nu le-ol picã 'n cãlcãe,
Cã nu-s oarbã nice șchioapã,
Sã-mi fie mamã-ta soacrã!
Vai de mine nu îi la modru,
Sã-mi fie tatã-to socru!

Badio de doruțu teũ
Me topecș ca inu 'n „tãũ“,
De doruțu dumitale
Me topecș ca cãnepa-re!

Culese de:

Elia.

Povestea unei fete.

Elena — Lulu cum îi zice părinții și rudele — are șase-spre-zece ani, ochi albaștri și păr blond. Lulu e și cea mai frumoasă și ea nu știe nimic... Ea nu pricepe că ochii ei sunt de un albastru necunoscut, că blondul părului ei e din povești. Nu știe nimic. „Las' că are toată vremea s'o știe“, zice tatăl se; și cum zice se uită în altă parte, de teamă ca Lulu să nu se vadă în ochii lui cât e de mândră. Dar mă-sa nu mai poate răbdă, căci inima de mamă e mai moale. „Lulu“ draga mamei, tu ești cea mai frumoasă fată de pe lume! Așa-i vorbește mă-sa, și-i prinde mâinile și i le sărută, cum i se făcea și ei altă dată, de mult... Iar când sosi ziua să plece la școală — căci Lulu e școlăriță — s'ermani părinți sunt triști de par' că le pleacă peste Ocean.

Lulu are acum șapte-spre-zece ani. Ochii ei sunt și mai frumoși, de același albastru necunoscut dar mai dulce; iar părul ei miroase ca liliacii în primăvară.

„Să n'o mai dăm la școală“, zise mă-sa. Se uită lung la Lulu care se preumblă prin grădină și-apoi zice iar: „Să n'o mai chinuim cu cartea, căci frumusețea ei ajunge!“ Dar tatăl se 'ntunecă și zice: „Las-o să știe cât mai multe, căci frumusețea singură n'ajunge! Frumusețea nu durează decât o clipă, se deschide dimineața și moare seara!“ Și așa își vorbiau părinții în fiecare zi, până când vacanța se sfârși. La sfârșitul vacanței mama plânse, tatăl voiă să fie pe a lui; dar Lulu remase acasă. Când n'au fost lacrimile invingătoare?

Lulu a împlinit opt-spre-zece ani.

Toată ziua citește romane și cântă la clavier. „Măne seară mergem la bal, Lulu“, zice mă-sa; și se uită apoi în ochii fetei, să citească dacă noutatea i-a plăcut. Lulu ride, și pentru prima oară își aruncă ochii în oglindă față cu mama ei. „Ah, Lulu, zice mă-sa, tu ai să fi cea mai frumoasă în bal, tu ai să fi un inger printre oameni!“ Și-i prinde mâinile și i se uită iar în ochi, mâinile lui Lulu care erau acum de o albeață ideală, moi și parfumate.

Lulu a fost la bal cea mai frumoasă. Bêtrâni, femei și tineri se uitau la ea ca la o zeiță. Iar după bal, acasă, mă-sa o sărută mai cu foc ca totdeauna. „Ai vădut, Lulu, cum se uitau oamenii la tine?“ Iar în gândul ei mă-sa își zicea: „Ah, câta inimă trebuie să fi rănit!“ Ea nu știe, că inima care fusese rănită eră chiar a lui Lulu.

Trăsuri peste trăsuri se opriră a doua zi în fața casei lui Lulu. Toți cei cari o dansaseră vin s'o vadă, atrași ca fluturii de para viorie a unei lămpi îndepărtate.

Sunt tinerii cei mai frumoși, cei mai bogați, mai cu viitor din oraș. Iar mama lui Lulu nu mai poate de bucurie. Seara, la masă, mama a vorbit

pentru toți. „Ionel e foarte drăguț, dar George e mai delicat; și mai tare mi-a plăcut încă Alexandru, care e și bine crescut și bogat“. „Dar prost“ adăugă tatăl.

Lulu ar fi voit să zică: „Și urit“, dar n'a îndrăznit. De altfel se gândia departe, se gândia la un tiner modest pe care i-a zărit la bal, care n'a dansat-o decât odată, și care n'a venit ca ceilalți cu trăsurile a doua zi după bal. N'a venit de loc și se gândia mereu la el.

Lulu are nou-spre-zece ani. Cu inima neliniștită așteaptă ceasul când îi vine profesorul de vioară: tinerul modest care i-a plăcut dintre toți la bal. Mă-sa a voit ca Lulu să învețe și vioara, fata s'a împotrivit; la urmă tot mama a triumfat. Vioristul a fost adus, și Lulu s'a făcut atunci palidă ca o moartă: căci vioristul eră el.

De-atunci e un an și Lulu cântă de minune, căci amorul e cel mai bun profesor. Dar Lulu nu-l iubește decât în ascuns... Abia astăzi are să i-o spue, și de aceea îl așteaptă așa de neliniștită... Iată-l... Lulu e singură în salon, mama ei e dusă în oraș. Îi bate inima, se înroșește, se îngălbinește. Vioristul intră ca totdeauna, timid și roșind. Își scoate vioara din cutie, apoi arcușul... „Astăzi nu cânt“, zise Lulu. „De ce, îngână vioristul, sunteți bolnavă?“ „Nu știu“. Și Lulu isbucnește în lacrimi, aici plângând ca un copil, aici furtunatic. Peptul i se sbate, frumosele ei mâni îi cad de-a lungul corpului. Vioristul singur nu înțelegea vijelia... Iar din acea zi Lulu n'a mai luat lecții de vioară.

...Acela care-mă istorisi povestea de mai sus, adăugă că o lună mai târziu Lulu ridea cu poftă de bietul viorist, și nu putea pricepe cum i-a iubit un moment. Căci, sfârși povestitorul, nimic nu displace mai mult unei femei, ca omul care a fost iubit și n'a înțeles iubirea ei.

Publiu.

Regi și regine.

În revista „Contemporary review“ Elena Văcărescu, distinsa și talentata scriitoare-poetă cu care s'ar putea fali ori-ce literatură — vorbește în câteva articole pline de viață de câteva curți europene pe cari situația sa de acum câțiva ani i-a permis să le pătrundă. Amintirile și impresiile personale sunt nu se poate mai interesante. Din ele insee reese că oboșeala de etichetă, a gestului tradițional, a dorinței imperioase de a trăi o viață mai personală, e caracteristica comună tuturor suveranilor.

Aceasta nu e o simplă impresie de psiholog, căci dșoara Văcărescu întovărășind pe regina României în diversele Curți din Europa, s'a putut convinge prin fapte pozitive că viața capetelor încoronate nu e lipsită de spini. Multe din sentimentele intime și suferințele pe cari poeta le-a ascuns de mulți se pot deduce și ghici din rândurile acestea.

Bine înțeles, dșoara Văcărescu vorbește mult de Carmen Sylva care e dușmanca pompei și a etichetei și care e singura regină care îndrăznește să-și spue tare părerile sale. „Carmen Sylva e de părere că nu există nici o diferență între persoanele aparținând la diferite ranguri și în totdeauna a arătat cea mai mare bună voință guvernantelor copiilor; cu

acestea e mai amabilă ca cu ducesele, căci înțelege viața penibilă a acestor tinere fete.

Totuș dsoara Văcărescu convine că ori cât de nesuferite sunt câte odată exigențele etichetei pentru suverani, totuș aceasta e o a doua natură a lor de care nu se pot lesne lăpădă.

Aceeaș Carmen Sylva a dat într'o zi pilda cea mai amuzantă: Visită incognito grădinile Kew din apropierea Londrei, renumite pentru frumusețea lor. Varietatea și bogăția serelor o făcū să complimenteze pe grădinar. Regina aduse felicitările sale grădinarului cum ar fi făcut-o în exercițiul funcțiunei sale de suverană și dsoara Văcărescu povestește cât de curios eră de vėdūt absoluta indiferență cu care acest om ascultă laudele pe cari i le adresă acea necunoscută. Și cum regina se mai opri pentru a admiră de mai aproape florile, continuând să-i facă elogiū cari l-ar fi umplut de bucurie și orgoliū dacă ar fi știut ce buze regale le pronunță, acesta o intrerupse cu brutalitate zicēndu-i: „Îa mișcă-te cucoană, me ții în loc de mai bine de zece minute. Împiedici lumea să înainteze“.

Morala? Carmen Sylva a dedus-o singură din aceasta aventura spunēnd în urmă doamnelor sale de onoare: „Acum când imi veți mai vorbi de manierele și calitățile mele atrăgētoare, ve voiū spune numai: Kew Garden! Garden! și acesta ve va face să tăceți“. Regina noastră inse găsește că oamenii de rang regal au superioritatea suferinței asupra celorlalți, și că sufletele lor sunt mai mari și mai susceptibile la suferință ca ale noastre, dar a tăcut, adaugă dsoara Văcărescu, când i-am spus că-i pot cită suverani pe cari suferința i-a dus la sinucidere.

Rodica.

LITERATURĂ.

Un nou roman istoric. În numărul acesta al revistei noastre începem să publicăm un roman istoric intitulat „Catastrofa Daciei“, de tinērul nostru colaborator dl Tit Chitul, autorul romanului: „O fată de tarabostos“, bine primit de publicul cetitor. Scrierile de genul acesta sunt atât de puține în literatura noastră, că trebuie să salutăm cu bucurie ori ce încercare. Noul roman al dlui Tit Chitul se ridică d'asupra nivelului care se caracterizează prin cuvēntul încercare. Schițarea fondului istoric, fixarea caracterelor și înghițbarea sujetului îi dau o valoare reală. Iată cuvēntul pentru care ne credem datorī s'atragem atențiunea cetitorilor nostri asupra acestei serii.

Academia Română a ținut cea din urmă ședință săptămânală ordinară în 11/24 iulie. Apoi au început vacanțele de vară, care vor ținea până la 22 august v. (4 septembrie n.) Atunci ședințele vor renece și vor urmā în fiecare vineri până la 19 decembrie v. (1 ianuarie n.) Vacanțele de Crăciun vor fi de doue săptămāni, după cari ședințele săptămānale vor urmā de nou până la deschiderea sesiunii generale. Viitoarea sesiune generală se va deschide la 28 februarie (8 martie n.) 1904.

Din edițiunile Academiei Române au apărut de curēnd: „Materiale pentru climatologia Romāniei. XVII. Repartițiunea ploii pe districte și pe basenuri în Romānia în anul 1901 st. n. și în lustrul 1896—

1900“, de St. C. Hepites membru al Academiei Române. Cu stampe. — „Cutremurele de pământ din Romānia în anul 1902 st. n. și în deceniul 1893—1902“. Nota a opta. De St. C. Hepites, membru al Academiei Române.

Legea despre alegerea deputațiilor la dieta țerii (Art. 30 din 1874) completată cu dispozițiile din legea nouă, Art. XV din 1899, a apărut în traducere românească, făcută de dl Pavel Rotariū avocat în Timișoara. Prețul unui exemplar 60 fileri.

TEATRU și MUSICĂ.

Societatea pentru fond de teatru român la Sebeșul-săsese, în 28 și 29 august n., va avea o memorabilă adunare generală, căci aici se vor luă concluziuni pentru începerea acțiunii menite a înființa instituțiunea teatrală la Romāniū din aceasta țară. Aflăm că sebeseniū fac mari pregătiri pentru primirea Societății. În curēnd vom publică programa festivităților.

Dna Aristița Romanescu în Zesneșci. Distinsa artistă a Teatrului Național din Bucureșci dna Aristița Romanescu petrecēnd în vilegiatură la Rēșnov lângă Brașov, ș-a dat concursul la o serată teatrală care s'a aranjat în 2 august în Zesneșci. Dsa a declamat trei poesii, între altele și „Doina“ lui Eminescu. Publicul intrunit în număr mare a aplaudat cu mare entuziasm pe nentrecuta artistă. După teatru a urmat dans.

Concert și teatru în Mediaș. Corul bisericesc gr. or. din Mediaș va da duminica în 9 august concert cu declamațiuni și cântări. Printre aceste se vor jucă piesele: „Pe neașteptate“ comedie într'un act de Th. Speranța și „Otrava de hărclogi“ farsă într'un act de Ant. Pap. După teatru dans.

Serată musicală-teatrală în Topârcea. Tinerimea studiosă din Topârcea va da duminică în 9 august o serată musicală-teatrală. Se va cântă și declamă. Apoi se vor jucă piesele: „Otrava femeiască“ comedie într'un act de N. Țințariu și „Un leū și un zlot“ comedie într'un act de D. R. Rosetti.

Concert la Dêrste. La 2 august s'a aranjat de cătră tinerimea studicasă din Dêrste, lângă Brașov, un concert de cântări și declamațiuni.

Concert și teatru în Viștea-de-jos. Reuniunea pentru biblioteca poporală din Viștea-de-jos a aranjat la 2 august concert și teatru. S'au jucat „Hartă rezeșul“ și „Arvinte și Pepelea“ comedie de V. Alexandri. După teatru, dans.

Teatru în Maiceū. O grupă de diletanți a dat la 26 iulie în comuna Maiceū, lângă Rodna-Vechie o serată teatrală. S'au jucat doue piese: „Otrava femeiască“ de N. Țințariū, care inse n'a reușit. Apoi „Zăpăcițiū“ de Kotzebue, care a avut mai bun succes.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Despărțirea episcopului Radu de Lugoj. Pre-cum aflăm din „Drapelul“, Pr. Ssa episcopul dr. Demetriu Radu a celebrat pentru ultima oară în duminica trecută în catedrala din Lugoj. În aceeaș zi la ora 1 a dat în reședința episcopească un prânz de adio. În 13 sau 14 l. c. va plecă definitiv din

Lugoj spre noua sa reședință în Oradea-mare, unde instalarea în scaunul episcopesc se va serba la 16 august. Aici pregătirile au și început să se facă.

Instalarea Pr. SSale episcopului dr. Demetriu Radu în scaunul episcopesc din Oradea-mare s'a fixat definitiv pentru ziua de 16 august n. Pr. SSA va sosi la reședința sa nouă cu 2—3 zile înainte de instalare și fiind că reședința episcopescă se renovează, va descinde în seminariul de băeți. Instalarea va avea un caracter pur bisericesc, la care vor fi invitate toate autoritățile. Primire înse nu se va face, nici prânz de gală nu se va da, ci drept rescumpărare Pr. SSA va dăruî o sumă mai mare pentru scopuri filantropice. Până la edificarea reședinței, episcopul va șede în edificiul școlii normale, care s'a și adaptat pentru scopul acesta.

Sfințirea noului episcop al Lugojuului, pe care am anunțat-o și noi în numărul trecut după alte ziare, încă nu s'a făcut și nici nu se va face până la finea lunii curente; prin urmare și instalarea în Lugoj numai la începutul lui septembrie se va putea ține.

Școlile din Beiuș. Am primit la redacție Programă gimnasiului superior gr. cat. și a școlilor elementare din Beiuș pe anul școlar 1902/1903, redactată de Ioan Butean, director și profesor. Programă tipărită în două limbi, româneșce și ungarșce, începe cu portretul noului episcop al Orădiei-mari, dr. Demetriu Radu, fiitorul patron al gimnasiului, cu o biografie de profesorul Teodor Bule. Apoi urmează un studiu mai lung despre Demostene, de profesorul Ioan Fersigan. Urmează consemnarea manualelor școlare, care se vor întrebuința în anul școlar viitor. În clasele I—IV vedem că manualele româneșci se tot impuținează, iar cele maghiare se tot înmulțesc; astfel că în gimnasiul superior nu se mai propune româneșce decât religiunea și limba română. Despre internatul Pavelian ne dă informațiune profesorul Teodor Bule; din aceste aflăm că în internat au fost 118 elevi, dintre cari 22 gratuit, 27 au plătit taxa jumătate și 49 taxa întreagă. Biblioteca profesorilor s'a sporit cu multe donațiuni, dintre cari cea mai mare (365 de volume) este făcută de directorul revistei noastre, care a întemeiat acolo o bibliotecă cu numele său; până'acuma aceasta bibliotecă are peste o mie de volume. Asemenea s'a înmulțit și biblioteca tinerimeii, museul și diversele colecțiuni. Numărul profesorilor 17; numărul elevilor la sfârșitul anului 385 și anume 171 gr. cat., 153 gr. or., 24 r. cat., 27 ovrei și 9 ref. În rubrica „Visitațiuni oficioase” se relatează între altele și despre visitațiunea ministrului de culte dr. Iuliu Wlassics, făcută anul trecut îndată după moartea episcopului Pavel. Relatarea aceasta înse e scrisă într'un ton atât de elogiios și umilitor, că ne stârnesce cea mai adâncă indignațiune. — După textul românesc începe textul maghiar, în frunte cu portretul prodirectorului Nátalfalusy Kornél. Aici ne oprim pentru că nu înțelegem ce caută portretul acesta în anuarul unui gimnasiu românesc. Reprobăm cu toată tăria publicațiunea aceasta și suntem convinși că opiniunea publică românească confirmă aceasta reprobare.

Fundațiunea dr. Liviu Marcu în Lugoj va oferi pentru anul viitor 8 locuri de întreținere gratuită, pentru studenți români gr. or. Afară de aceste 8 locuri, se vor mai primi 32 de băeți, cu taxa lunară de 28 coroane. Concurenții au a-și trimite cererile

la protopresbiterul dr. George Popovici în Lugoj, până 'n 2/15 august.

Un nou prelat papal. Rvd. dn *Ioan Boroș*, canonic și inspector școlar al capitulului gr. cat. din Lugoj, a fost numit cu datul de 3 iulie, prelat papal.

Internat de fete în Lugoj. Comuna bisericească ort. română din Lugoj deschide cu începerea anului școlar viitor un internat de fete pe seama elevelor cari cercetează școala confesională ort. română de fete de acolo, cu 6 clase și cu un curs supletor. Esecțional se vor primi și eleve cari frecventează institutul „Notre Dames”. Taxa lunară e 28 coroane.

Internat românesc în Brașov. Dl Ioan Aron, directorul școlii primare de fete din Brașov, va deschide cu șcirea și învoirea direcțiunii școlilor medii de acolo, cu începerea viitorului an școlar un internat pentru elevii de la școlile ortodoxe române din Brașov. Plata pe o lună va fi 40 coroane.

Internatul de băeți gr. or. român din Beiuș. Taxa de întreținere este 280 coroane pe an, plătită în 4 rate. Cererile pentru primire sunt a se trimite la senatul internatului până 'n 7/20 august.

Promoțiune. Dl *Iuliu Malinașiu* a fost promovat la 22 l. tr. de universitatea din Viena doctor în științele medicinei universale.

Școală de menajiu în Iași. Damele române din România, în frunte cu dna Eufrosina L. Catargi, au oferit principesei Maria cu ocaziunea venirii sale în țară o sumă însemnată de bani. Încă atunci principesa a declarat că va întrebuința suma aceea pentru o fundațiune de binefacere. De atunci suma a crescut la 255.000 lei. Acum principesa adresează dlui ministru de culte Haret o scrisoare prin care îi vesteșce că cu banii aceia a întemeiat o școală de menajiu în Iași, pe care o pune sub protecțiunea ministrului.

Școala gr.-cat. din Lugoj. Aflăm din „Drapelul” că zilele acestea s'a început dărîmarea vechiului edificiu școlar gr.-cat. din Lugoj, în locul căruia se va ridica un nou edificiu modern cu suma de 17.000 coroane. Din suma aceasta, la stăruințele P. S. Sale Episcopului Radu, ministerul de agricultură, ca patron al parohiei gr.-cat. din Lugoj, a dat 9000 cor., Episcopul dela sine a dat 2000 cor., iar restul l'a oferit comuna bisericească.

Reuniunea învățătorilor români sělăgeni se va întruni în adunare generală în comuna Șilinghiu la 9 august.

G E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Liviu T. Ghilezan*, candidat de avocat din Denta și dșoara *Hortensia Miclea* din Arad, s'au logodit în 2 august, în Chișineu, la dl și dna *Mihaiu Veliciu*, avocat, unchiul și mătușca logodnicei. Actul logodirii, la care au luat parte membrii ambelor familii, a fost îndeplinit de Rds. domn protopresbiter dr. Ioan Trăileșcu, care la fine a adresat noiei părechii bine simțite cuvinte de felicitare. — Dl *Alesaudru Ciura* profesor în Blaș și dșoara *Leontina Lucaci* s'au cununat în Abrud la 2 august. — Dl *Iosif Goia*, comptabil la „Zlăgneana” s'au fidanțat la 26 iulie cu dșoara *Rea Silvia Ciocara* în Geoagiul-de-sus. — Dl *Fortunat Mureșianu*, absolvent de teologie și dșoara *Livia Crașovan*, fiica dlui Vasiliu Crașovan, preot în Babșa, se vor cunună în dumineca viitoare. — Dl *Iuliu Bogdan*, c. și

r. căpitan în pensiune și proprietar în Cusdrioara și dsoara *Olga Miletici* s'au cununat la Oravița în 19 iulie n. — Dl *I. F. Bogdan* inginer în Reghinul-săseșe și dsoara *Elena Tofan* se vor cunună la 16 august n. în biserica gr. cat. din Năsăud. — Dl *Victor Stanca* din Vurpăr și dsoara *Victoria Dumitreanu* din Șard se vor cunună la 9 august în biserica gr. or. din Alba-Iulia. — Dl *George I. Babeș*, comerciant în Cernatul-Săcelelor, s'a logodit cu dsoara *Eufrosina D. Șettan*. — Dl dr. *Petru Penția* și dsoara *Leontina Roșculeț* s'au logodit în Satul-noiu.

Regele și regina României pleacă astăzi vineri din Sinaia în străinătate. Mâne sâmbătă vor sosi la Viena. De aici regele se va duce la Ischl, unde va face vizită împăratului și regelui Francisc Iosif. Marți regele Carol va plecă de la Ischl la Gastein, unde va urmă obișnuita Sa cură.

Asociațiunea la Baia-mare. Dumieuecă la 9 august n. se va deschide la Baia-mare adunarea generală a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român. Ziua aceasta va fi serbătoarea culturală în deosebi a Românilor din părțile sătmărene. Sântem convinși că afluența mare va da acestei întruniri timbrul unei manifestații colosale. Societatea pentru fond de teatru român, invitată călduros atât de biuroul Asociațiunii, cât și de comitetul aranjator al serbărilor, va fi represintată prin membrii sei fondatori dnii *George Pop de Băseșei* și *Andrei Cosma*. În numărul viitor vom da informațiunile detaliate despre succesul adunării.

O mare decadență. „Drapelul“ din Lugoj ne aduce șcirea dureroasă, că despărțământul Bogșa al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român ținând în curând adunarea sa generală în Zorlențul-mare, unit din popor au intrerupt discursul de deschidere al președintelui strigând: „Nu ne trebuie școală, biserică, preoți, învățători; nu ne trebuie cărți, nici învățătură, ci ușorarea sarcinilor!“ Este trist, foarte trist, să auzi din gura poporului astfel de cuvinte. Dar dacă el a ajuns la atâta, numai conducătorii lui sânt de vină. Unde fruntașii poporului își fac datoria, acolo astfel de scandaluri nu se pot întâmplă.

Librărie românească în Arad. Aflăm din „Tribuna Poporului“, că dl *Petru Simțion* va deschide la 15 august în Arad o librărie românească bine asortată cu tot felul de cărți românești literare, științifice și didactice, precum și cu tot soiul de reviste de scris. Urâm succes.

Petrecere de vară în părțile sătmărene. Tinerimea academică română din părțile sătmărene a anunțat pentru 6 august n. o petrecere de vară în comuna Vezend, cu privilegiul adunării generale a învățătorilor gr. cat. români aparținători archidiaconatului părților sătmărene a dicesei gr. cat. de Oradea-mare.

† **Anghel Demetrescu**, distinsul profesor și publicist din București, membru corespondent al Academiei Române, a încetat din viață săptămâna trecută la Carlsbad, unde se dusese pentru căutarea sănătății sale. A scris o mulțime de studii literare prin diverse reviste și a publicat o culegere a discursurilor lui *Barbu Catargiu* cu o introducere despre rolul acestui bărbat politic. În literatura didactică se remarcă prin câteva lucrări de valoare, precum o geografie și o gramatică a limbii elene. Ca

ziarist s'a distins prin vastele sale cunoștințe și prin stilul său nervos. O mare parte înse din ceea ce a produs rămâne încă în manuscris; așa cea mai nouă din scrierile sale, un studiu întins asupra lui *Eminescu*. Eră un mare adorator al oratorilor englezi. A tradus într'o românească deseversită discursurile lui *Maculay*, pe care le-a precedat cu o interesantă notiță. Literatura și școala română perd într'ensul un mucitor valoros.

Au murit: *Regina Nicora* n. Mezei, preoteasă gr. cat. în Sind lângă Turda, la 27 iulie, în etate de 30 ani; — *Aurelia dr. Chitul* n. Precup, soția medicului dr. *Iulian Chitul*, la Rebrisoara în 25 iulie, în etate de 21 ani; — *Ștefan Lipovan*, învățător gr. ort. pensionat, la Lugoj, în 30 iulie, în etate de 80 ani.; — *Ioan Maga*, canonic onor., paroc gr. cat. la catedrala din Oradea-mare, la 6 august, în etate de 82 ani.

D I N L U M E .

Noul Papă. După mai multe votări nereușite, cardinalul *Giuseppe Sarto*, patriarcul Venetiei, a întrunit majoritatea de două treimi și astfel a fost proclamat Papă. Noul papă e în vârstă de 68 ani. Urcat în scaunul pontifical, a luat numele de *Piu X*. Noul Papa, *Piu X*, s'a născut la 2 iunie 1835 în Riez; lângă Treviso. A studiat în seminariul din Treviso și Padua. Până la anul 1875 a fost paroch în diferite parochii mici, apoi fu numit cancelar episcopesc în Treviso. La 1884 fu numit episcop în Mantua. La 1893 fu numit cardinal-presbiter. În acelaș an papa *Leo XVIII* îl numi patriarh în Venetia. Cu ocaziunea numirei sale a izbucnit un conflict cu guvernul italian, din care conflict a eșit învingătoare Curia Romană. Cardinalul *Sarto* ca patriarh al Venetiei a dovedit mult tact și înțelepciune în administrarea patriarhatului. Noul Papă este de origine burgheză. Un frate al său este birtaș în Mantua, un cumnat al său ține o tutungherie în Riesi, iar un alt cumnat e organist în Salzano, unde *Sarto* fusese zece ani paroc.

Românii la expoziția din Atena. La Atena s'a deschis o expoziție. Visitatorii curg din toate părțile și toate oțelurile sânt pline. Seara toată lumea își ia întâlnire în grădina expoziției unde este foarte plăcut. În secțiunea română se distinge dl *Emil Socec*, care se presintă admirabil în toată puterea cuvântului. Secțiunea română de arte grafice frumoase, organizată de societatea „Tinerimea artistică“ este cea mai bună dintre toate. Aceasta o spun chiar ziarele grecești. Apoi vin belgienii, spaniolii, etc.; francezii nu sânt reprezentați la secțiunea artelor frumoase.

Călimdarul săptămânei.

Dumin. a 9-a după Rusalii, ev. Mat. c. 14, gl. 8, v. 9.

Ziua sept.	Călimdarul vechi	Călimd. nou
Duminecă 27	† M. Pantilimon	9 Roman
Luni 28	Ap. Prohor	10 Laurențiu
Marți 29	M. Calinic	11 Susana
Mercuri 3	Ap. Sila și Silvan	12 Clara
Joi 31	Drebt. Eutochim	1 Casian
Vineri 1	† Scoat. și 7 Mac.	14 Eusebie
Sâmbătă 2	Primul mart. Ștef.	15 (†) Adorm. M.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. mai 1903.

Budapesta—Orade—Predeal—București						București—Predeal—Orade—Budapesta.							
		Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	Person.		
Budapesta	pleacă	6 50	8 30	2 —	5 45	9 15		București	pleacă	— —	7 50	— —	9 15
Szolnok	"	9 07	11 31	3 59	9 27	11 19		Predeal	"		3 32	— —	1 12
Szajol	"	9 21	11 49	4 12	9 46	11 33		Brașov	sosește		5 00	— —	2 18
P.-Ladány	"	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55		"	pleacă		7 48	5 8	2 45
Berettyó-Ujfalu	"	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33		Feldiora	"		8 27	5 58	3 15
M.-Peterd	"	— —	3 —	— —	1 00	— —		Homorod Kőhalom	"		10 03	7 44	4 23
M.-Keresztes	"	— —	3 12	— —	1 14	— —		Sighișora	"		11 40	9 45	5 49
Bihar-Püspöki	"	11 48	3 32	— —	1 36	— —		Mediaș	"		12 40	10 58	6 37
Oradea-Mare	sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11		Kis Kapus	"		1 25	11 50	6 50
Oradea-Mare	pleacă	12 21	4 10	6 46	2 06	2 18		Blaș	"		2 16	12 40	— —
Velența	"	— —	4 17	— —	2 31	2 26		Küküllőszeg (Blaș) "	"		2 21	12 58	— —
F.-Oșorheiü	"	— —	4 28	— —	2 42	— —		Teiuș	sosește		3 02	1 42	7 35
Teleagd	"	12 51	4 50	7 15	3 03	2 51		"	pleacă	12 05	3 38	8 48	2 07
Aleșd	"	†1 04	5 08	†7 28	3 21	†3 05		Aiud	"	12 28	3 58	9 07	2 29
Vad	"	1 27	5 33	7 50	3 45	3 26		Felvinț	"	12 54	4 20	9 30	2 51
Ciucea	"	2 14	6 42	8 37	4 52	4 16		M. Ujvár	"	1 03	4 27	9 37	2 58
Huedin	"	2 46	7 23	9 08	5 32	4 52		Sz. Kocsárd	"	1 58	4 32	9 53	3 11
Jegenye	"	3 10	7 55	†9 33	†6 01	— —		Ar. Gyéres	"	2 30	5 12	10 30	3 48
Ciuș	sosește	3 42	8 37	10 08	6 59	5 55		Apahida	"	4 02	6 27	11 45	5 02
Ciuș	pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11		Ciuș	sosește	4 27	6 48	12 07	5 24
Apahida	"	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27		Ciuș	pleacă	5 23	7 00	12 53	6 17
Ar. Gyéres	"	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27		Jegenye	"	†6 11	7 59	†1 33	7 21
Sz. Kocsárd	"	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52		Huedin	"	6 40	8 37	2 05	7 58
M. Ujvár	"	6 40	11 03	1 58	11 40	— —		Ciucea	"	7 09	9 19	2 38	8 37
Felvinț	"	6 48	11 12	2 07	11 50	— —		Vad	"	7 47	10 08	3 20	9 32
Aiud	"	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16		Aleșd	"	†7 59	10 25	†3 32	9 49
Teiuș	sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32		Teleagd	"	8 11	10 42	†3 44	10 07
"	pleacă	— —	12 24	— —	1 43	8 37		F.-Oșorheiü	"	— —	11 01	— —	†9 27
Küküllőszeg (Blaș) "	"	— —	1 07	— —	2 28	9 5		Velența	"	8 32	11 10	— —	10 37
Blaș	"	— —	1 14	— —	2 36	— —		Oradea-Mare	sosește	8 38	11 17	4 09	10 44
Kis Kapus	"	— —	2 15	— —	3 48	9 47		Oradea-Mare	pleacă	8 43	11 36	4 15	11 04
Mediaș	"	— —	2 33	— —	4 03	10 01		Bihar-Püspöki	"	8 52	11 47	— —	11 14
Sighișora	"	— —	3 47	— —	5 43	11 —		M.-Keresztes	"	— —	12 05	— —	11 37
Homorod-Kőhalom	"	— —	5 35	— —	7 54	12 26		M.-Peterd	"	— —	12 17	— —	11 50
Feldiora	"	— —	7 16	— —	9 40	1 35		Berettyó-Ujfalu	"	9 23	12 29	4 52	12 05
Brașov	sosește	— —	8 —	— —	†10 25	2 09		P.-Ladány	"	10 06	1 34	5 40	1 19
"	pleacă	— —	11 —	— —	— —	2 19		Szajol	"	11 21	3 8	6 59	3 04
Predeal	sosește	— —	1 11	— —	— —	3 31		Szolnok	"	11 44	3 35	7 32	3 37
București	"	— —	8 05	— —	— —	9 10		Budapesta	sosește	1 50	6 20	9 35	7 10

Oradea-Mare—Arad.						Arad—Oradea-Mare.					
		Person.						Person.			
Oradea-Mare	pleacă	10 20	4 45	7 —		Arad	pleacă	5 10	11 20	9 35	
Ósi	"	10 30	4 56	7 16		Chitighaz	"	6 14	12 31	10 54	
Less	"	10 48	5 05	7 40		Ciaba	sosește	6 40	12 57	11 24	
Cefa	"	11 03	5 34	8 05		Ciaba	pleacă	7 —	1 38	4 50	
Salonta	"	11 26	6 20	8 46		Giula	"	7 27	2 02	5 26	
Kötegyán	"	11 44	6 24	9 15		Sarkad	"	7 47	2 22	5 54	
Sarkad	"	11 54	6 33	9 31		Kötegyán	"	7 57	2 32	6 10	
Giula	"	12 18	6 57	10 01		Salonta	"	8 23	2 57	6 47	
Ciaba	sosește	12 37	7 29	10 30		Cefa	"	8 42	3 15	7 18	
Ciaba	pleacă	2 05	7 41	4 32		Less	"	9 04	3 33	7 51	
Chitighaz	"	2 34	7 56	5 38		Ósi	"	9 21	3 49	8 16	
Arad	sosește	3 32	9 —	6 05		Oradea-Mare	sosește	9 32	4 00	8 31	

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii semnați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.